

شرح مبسوط قانون مجازات اسلامی

مصوب ۱۳۹۲

صاحب حق قصاص

مواد: ۳۴۷ - ۳۶۷

مؤسسه دایرة المعارف فقه اسلامی

نویسنده:

رسول مزروعی

سرشناسه : مزروعی، رسول، ۱۳۴۴-

عنوان قرارداد: ایران، قوانین و احکام

عنوان و نام پدیدآور: شرح مبسوط قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲: صاحب حق قصاص مواد ۳۲۷-۳۶۷/ نویسنده رسول مزروعی؛ زیر نظر مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی؛ ویراستار واحد آماده سازی گروه فقه جزا.

مشخصات نشر: قم: مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت(ع)، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۴۴۲ ص.

شابک: 978-600-279-108-5

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۴۲۹]-۴۴۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: حقوق جزا--ایران

موضوع: مجازات--ایران

موضوع: قصاص (فقه)

موضوع: قصاص (فقه)--ایران

شناسه افزوده: مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت(ع)

رده بندی کنگره: KMH ۳۷۹۴

رده بندی دیویی: ۳۴۵ / ۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۳۳۷۶۷

وضعیت رکورد: فیا

شرح مبسوط قانون مجازات اسلامی

مصوب ۱۳۹۲

صاحب حق قصاص

زیر نظر مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی

تألیف: رسول مزروعی

ویراستار: واحد آماده سازی گروه فقه جزا

ناشر: مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی

نوبت چاپ: اول

تاریخ: ۱۴۰۱

تیراژ: ۵۰۰

چاپخانه: نینوا

(کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است)

قم، انتهای خیابان انقلاب، بالاتر از گلزار شهداء، مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی

تلفن: ۳۷۷۳۹۹۹۹ ص پ: ۳۷۱۸۵/۵۵۹

فروشگاه و نمایشگاه دائمی: قم، خیابان معلم، میدان روح الله، نبش کوچه ۱۳، جنب بیت حضرت امام(ره)

تلفن: ۳۷۷۴۵۶۰۸ ص پ: ۳۷۱۸۵/۳۷۹۶

۱۲۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۲۱	 اشاره
۲۳	 پیشگفتار
۲۷	 فصل پنجم - صاحب حق قصاص
۲۹	 ماده ۳۴۷: عفو مرتکب توسط صاحب حق قصاص
۲۹	 الف. سابقه تقنینی
۳۳	 ب. شرح
۳۳	 ب. ۱. ثبوت حق قصاص و عفو آن برای مقتول اولاً و به تبع آن برای ولی دم
۳۵	 ب. ۲. جواز مصالحه حق قصاص با مال یا هر حق
۳۶	 ب. ۳. مصالحه جنایت (در نفس و مادون نفس) و عفو آن، در مقابل قصاص کمتر از آن
۳۷	 ب. ۳. ۱. دلیل بر عدم جواز
۳۸	 ب. ۳. ۲. دلیل بر جواز
۴۰	 ب. ۳. ۳. نتیجه

- ب. ۴. «عفو مطلق» و «مطلق عفو» و تفاوت این دو ۴۰
- ب. ۴. ۱. سقوط قصاص بدون استحقاق دریافت دیه با عفو مطلق صاحب حق ۴۰
- ب. ۴. ۲. لزوم احراز مجانیت عفو ۴۰
- ب. ۴. ۳. محرز نبودن مجانیت به صرف عفو بدون اشتراط دیه ۴۱
- ب. ۵. جواز عفو از قصاص و مصالحه آن در هر مرحله ۴۳
- ج. مستند فقهی ماده ۴۴
- ج. ۱. آیات قرآن کریم ۴۴
- ج. ۲. روایات شریفه ۴۶
- د. نقد و پیشنهاد ۴۹
- ماده ۳۴۸: موروئی بودن حق قصاص ۵۱
- الف. سابقه تقنینی ۵۱
- ب. شرح ۵۱
- ج. نقد و پیشنهاد ۵۳
- ماده ۳۴۹: ممنوعیت اجرای قصاص نفس قبل از فوت مجنی علیه ۵۴
- الف. سابقه تقنینی ۵۵
- ب. شرح و مستند فقهی ماده ۵۶
- ب. ۱. مطابق قاعده بودن مفاد ماده ۵۶
- ب. ۲. خارج بودن «مقابله به مثل» از مفاد ماده ۵۷
- ب. ۳. نفی قصاص از ولی دم با اعتقاد به جواز فعلش ۶۰
- ب. ۴. چند نکته در ماده ۶۲
- ج. نقد ۶۴
- د. پیشنهاد ۶۴

- ماده ۳۵۰: انحلالی بودن حق قصاص برای اولیای دم..... ۶۶
- الف. سابقه تقنینی..... ۶۶
- ب. شرح..... ۶۹
- ب. ۱. انحلالی یا مجموعی بودن حق قصاص با تعدد اولیای دم..... ۶۹
- ب. ۱. ۱. اقسام تعدد اولیای دم..... ۶۹
- ب. ۱. ۱. ۱. قسم اول..... ۶۹
- ب. ۱. ۱. ۲. قسم دوم..... ۷۰
- ب. ۱. ۱. ۳. قسم سوم..... ۷۰
- ب. ۲. ۱. انحلالی یا مجموعی بودن حق قصاص در هریک از اقسام تعدد اولیای دم..... ۷۱
- ب. ۱. ۲. ۱. انحلالی بودن حق قصاص در قسم اول از تعدد اولیای دم..... ۷۱
- ب. ۱. ۲. ۲. انحلالی بودن حق قصاص در قسم دوم از تعدد اولیای دم..... ۷۲
- ب. ۱. ۲. ۳. انحلالی یا مجموعی بودن حق قصاص در قسم سوم..... ۸۲
- ب. ۲. مراد از «تعدد اولیای دم» در ماده ۳۵۰..... ۸۳
- ب. ۳. جواز یا عدم جواز مبادرت هر یک از اولیای دم به اجرای قصاص..... ۸۵
- ب. ۴. نسبت مفاد ماده ۳۵۰ با مفاد ماده ۴۲۲ و عدم تنافی این دو ماده با هم..... ۹۰
- ب. ۵. جریان ملاک ممنوعیت در ماده ۴۲۲ برای همه اقسام تعدد در ماده ۳۵۰..... ۹۳
- ب. ۶. تقدم درخواست اجرای فوری قصاص بر درخواست تاخیر آن..... ۹۹
- ب. ۷. محل رجوع اولیای دم غیر مشارک در اجرای قصاص برای اخذ دیه..... ۱۰۴
- ب. ۷. ۱. محل رجوع غیر مشارکین در قصاص برای اخذ دیه در نوع دوم و سوم تعدد..... ۱۰۵
- ب. ۷. ۲. محل رجوع غیر مشارکین در قصاص برای اخذ دیه در نوع اول تعدد..... ۱۰۷
- ب. ۸. نفی قصاص از ولی دم مبادرت کننده به قصاص..... ۱۰۹
- ب. ۹. تعزیر برای مبادرت کننده به قصاص..... ۱۱۳

- ب. ۱۰. جریان ماده ۳۵۰ نسبت به جنایت بر عضو..... ۱۱۳
- ب. ۱۱. مانع نبودن عدم پرداخت وجه المصالحه از اجرای قصاص..... ۱۱۴
- ج. مستند فقهی ماده..... ۱۱۵
- ج. ۱. اجماع..... ۱۱۵
- ج. ۲. آیه شریفه «وَمَنْ قَتَلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيِّهِ سُلْطَانًا»..... ۱۲۸
- ج. ۳. روایات شریفه..... ۱۲۹
- ج. ۴. اشکالات انحلالی بودن حق قصاص و پاسخ آن..... ۱۳۵
- ج. ۴. ۱. اشکال اول و پاسخ آن..... ۱۳۵
- ج. ۴. ۲. اشکال دوم و پاسخ آن..... ۱۳۸
- ماده ۳۵۱: ولی دم بودن وارثان مقتول به جز زوج و زوجه..... ۱۴۵
- الف. سابقه تقنینی..... ۱۴۵
- ب. شرح..... ۱۴۶
- ب. ۱. تبیین ولی دم..... ۱۴۶
- ب. ۱. ۱. طبقات اولیای دم بنا بر نظر مشهور..... ۱۴۷
- ب. ۱. ۲. اقوال دیگر در ولی دم..... ۱۴۹
- ب. ۱. ۲. ۱. قول اول: ولی دم بودن همه وارثان بالفعل مقتول..... ۱۴۹
- ب. ۱. ۲. ۲. قول دوم: ولی دم بودن وارث بالفعل مقتول به استثنای زوجین و بستگان مادری..... ۱۵۰
- ب. ۱. ۲. ۳. قول سوم: ولی دم بودن وارث بالفعل مقتول به استثنای زوجین و همه زنان و بستگان مادری..... ۱۵۱
- ب. ۱. ۲. ۴. قول چهارم: ولی دم بودن متولی شرعی امور میت از ورثه بالفعل..... ۱۵۱

- ب. ۱. ۲. ۵. قول پنجم: ولی دم بودن وارث بالفعل مقتول مشروط به صدق عنوان
 ولی بر او..... ۱۵۲
- ب. ۱. ۲. ۶. قوی تر بودن قول پنجم..... ۱۵۴
- ب. ۲. عدم ولایت غیرمسلمان برحق قصاص مسلمان..... ۱۵۵
- ج. مستند فقهی ماده..... ۱۵۷
- ج. ۱. آیات شریفه..... ۱۵۷
- ج. ۲. روایات شریفه..... ۱۵۸
- ج. ۳. اجماع..... ۱۵۹
- د. نقد و پیشنهاد..... ۱۶۰
- ماده ۳۵۲: ارث بری همسر در جنایت عمدی از دیه و وجه المصالحه..... ۱۶۲
- الف. سابقه تقنینی..... ۱۶۲
- ب. شرح..... ۱۶۲
- ب. ۱. چند نکته در ماده..... ۱۶۲
- ب. ۲. فروض تبدیل قصاص به دیه..... ۱۶۴
- ب. ۳. یک نکته..... ۱۶۹
- ب. ۴. مقدار سهم الارث همسر از دیه..... ۱۶۹
- ب. ۵. ارث بری همسر از «مُصالح به»، حتی در مصالحه برخی از اولیای دم با قاتل..... ۱۷۰
- ج. مستند فقهی ماده..... ۱۷۰
- ج. ۱. ارث بری همسر از «مُصالح به» در مصالحه همه اولیای دم با قاتل..... ۱۷۰
- ج. ۲. ارث بری همسر از «مُصالح به» در مصالحه برخی از اولیای دم با قاتل..... ۱۷۳
- ج. ۲. ۱. وجه ارث بری همسر در بخش دوم..... ۱۷۳
- ج. ۲. ۲. وجه عدم ارث بری همسر در بخش دوم و نقد آن..... ۱۷۴

اشاره

این مجموعه در شرح قانون جدید مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ با اشاره و اشراف مرحوم حضرت آیت الله العظمی سید محمود هاشمی شاهرودی رضوان الله علیه توسط گروهی از فضلایی که تدوین پیش نویس بخش های حدود و قصاص و دیات لایحه قضایی قانون مجازات اسلامی را بر عهده داشتند نگاشته شده است. آگاهی کامل نویسندگان بر مراحل تکوین و تدوین این قانون در بخش های مذکور و وقوف آنان بر سرگذشت تک تک مواد این قانون از مراحل پیشنهاد اولیه تا تصویب نهایی آن موجب شده تا همه زوایای قابل بحث در شرح هر ماده به دقت بررسی شده و مفهوم الفاظ و قیود هر ماده و مراد و مقصود اصلی آن به روشنی بیان شود و نقاط ابهام و اجمال آن با ایضاح و تبیین مناسب برطرف گردد. علاوه بر این از آنجا که قانون مجازات اسلامی برگرفته از فقه است ذیل شرح هر ماده مستندات فقهی آن نیز آورده شده که نشان دهنده عقبه علمی این قانون در متون فقه امامیه است. در شرح هر ماده به چهار محور اساسی پرداخته شده است: نخست پیشینه قانون گذاری مربوط به آن ماده، دوم شرح مفاد ماده، سوم بیان مستندات و گاه ادله فقهی، چهارم در موارد لزوم نقد ماده و پیشنهاد اصلاح آن.

متن این مجموعه در بخش های مختلف، با توجه به نوع نگاه و میزان دانش و سبک نگارش نویسندگان، طبعاً متفاوت بوده و در مراتب یکسانی قرار ندارند. از جمله شرح

و تبیین مستندات فقهی هر ماده در برخی از بخش‌ها مانند قصاص نفس به تفصیل و با تحلیل فراوان آمده است و در بخش‌های دیگر به اختصار برگزار شده است. با این وصف، همه این مجموعه در پرداختن به چهار محور اساسی مذکور در شرح هر ماده به سیاق منسجمی نگارش یافته است. مسئولیت محتوای مطالب شرح بر عهده نویسندگان است.

با تقدیر از آفرینندگان این اثر، اینک شرح فصل «صاحب حق قصاص» از قانون مجازات اسلامی (فصل پنجم از بخش اول از کتاب سوم - قصاص) تقدیم می‌گردد و مجلدات دیگر نیز متعاقباً انتشار خواهد یافت.

مؤسسه دایرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت علیهم السلام

واحد تدوین فقه جزاء

سید مرتضی تقوی

www.ketab.ir